

bűnös (kényszerű?) testi gyönyörök elől a túlvilági gyönyörök kertjébe menekülnek; e menekülés, a „túlán” eksztatikus fantázia-képének metaforája a zene a maga realitáson kívülre vezető, abszolút, szferikus szépségével. Mostanában vettem csak észre, mennyire orfeuszi is mindkét részlet. A két nő úgy áll itt szemben a férfitörvénnyel és -hatalommal (*Martern aller Arten – Ölj meg engem, Bánk*), mint Orfeusz Charonnal; a mennyei szépségű bevezetőzene, mint Orfeusz lantjátéka, arra szolgál, hogy megpróbálja meglágyítani a férfit, aki a nő sorsát személyesíti meg.

Hogy a metaforának melyik értelmezését fogadjuk el, az a lényegen nem változtat, a lényegen, ami a másik világ, a „túlán” betörése az abszolút zene kapuján át. Ez a paradox koncertzene dramaturgiai funkciója a BÁNK BÁN-nak (nemkülönben a SZÖKTETÉS-nek) e pontján. A drámának időbeli középpontjában vagyunk, dramaturgiailag pedig a fordulóponton. Azon a ponton, ahol a tragédia visszafordíthatatlanná válik (vagy legalábbis válhatna, mint a SZÖKTETÉS-ben). Azon a ponton, ahol a tragédia megszületik a zene szelleméből.

Tallián Tibor

LEVÉL EGY IFJÚ KÖLTŐHÖZ

„Én írok Önnek” – annyiszor visszaéltek ezzel a kezdéssel is, látja, milyen egyszerű egy létező, jó fordulathoz kötni magunkat – kerékpáros a lassú teherautó sarkát markolja –, veszélyét Ön is tudja, biztos.

És megkapott már minden jó tanácsot: figyeljen önmagára – és csak azt ne; merüljön vágya, képessége mélyire – s vigyázzon,

hogy habja, kiforratlan hév majd el ne kapja; hogy ne hallgasson másra, senkire – s hallgassa meg, ha már terítve minden lapja, keressen formabiztos tudást,

élvezzen, szedjen szét minden megoldást, a ritmust, képeket, zenét. Amit sugall. A hangneimet, mi van és nincs a versben, ami csak sejlik, s ahogy rámutat; ahogy hiány és verstest egybe-roppan. Sorjázza csak, mint csirkecsontokat. Vegyen kezébe minden versformát, keze, mint illatot, ezeket szíjja be, tudjon lenni legère és félkörér. –

Másrészt meg ne ketyegjen, zörgő verselő, *formatökeknél jobb, ha felizzik a kép, a halálból visszaveszi, más-lét léggömbjét kösse,*

bogozza

a versebe, robban, sistereg, mint

„forró vaslapon hideg eperszemek”* –

és mondták, hogy a legjobb mind a kettő...

De nincs biztos tudás e tárgyban, nincsen előkép, minden próba, csak tapasztalat; a nagy modort, azt kell, hogy elveszítse, dadogva-tapogatva talál magára hang, s hogy mások verset irtak, azt is megbocsátja, majd lassan megtanul örülni nékik. Sajnáltnám, ha irigy fájdalom vezetné végig.

Ami Önnek élmény, tapasztalás, annak lesz betű-hang-szó formája, teste, megtanulja, mi ennek módja, útja,

Mi élmény, az csak formáltságban élhet. Mi lélek, úgy testesül, hogy képpé-hallá válva átsusszan a mondat akváriumába.

A nagy hal, tudjuk, megeszi a kis halat, ahogy „anyagga lenni szellem s érzés halad”, de az élmény nem lehet szülőjét evő cápa: Önnek kell uralnia – ne kerüljön alája.

Ha győzve némi gögre kapna, jogos.

Majd a javítgatásban legyen alázatos; nagy türelmű órás, ki egy csavart elvesztett, s bepróbál minden szó helyére ezret.

Így szereli lélegzetét a versebe.

Mitől lesz szép? Látja, megmondanom roppant nehéz ezt; ne higgye, régi lom a fogalom, vagy hogy az szép, mi tetszetős. Szépségben a legfontosabb – legyen erős! –, hogy versben megtörténjen valami Általa. Ahol megnyílik a történet főltszine, szétszept,

széthessentett idők közt más tájra, finom

* Ez itt Szócs Géza képe.

fonatra, dúlt ösztönökre lát, az érzékelést
borzolja, átkuszálva,
a vers bevon, elmerít magában:
piciny hidegrázás, hogy málljék el belé!
áramütés vagy ellillant menyét,
kattanjon el, már visszavonhatatlan –
már képtől maszatos marad. Lelke örökre
minden érintés villanásjegyét.

Átváltozás és katarzis. Ez visz vég fele,
ez visz ég iránt; így áramol az Isten
dallamokban, így törik meg a világ
minden sűrű képben és tisztul meg
a képek sűrűjében.*

Lehet ezt a képkefét
tanulni?!

Fölfogni, élni e szabadsággal, végül
összerakni, mutatni, adni át:
megkötni s feloldozni az ájult

* Így változik a *sűrű* szó jelentése fönn. Ki túl-oz, a
többiért forduljon Dante úrhoz.

olvasót a vers végére;
a nehéz és ritka,
a megtisztító pillanatnál többet
a Teremtő sem kérhet Magától.
Jó kis kevés ez! – úgy érzi néha –,
elveszi az eszét a vers, ez a
nagyon intenzív beszéd.
Elárulom, hogy az írás nem csupán
törődés, fájdalom, szótag, tört köröm.
Megtörténik, hogy rátalál a sorra,
hogy sikerül és megérzi az ízét:
ezt nagyon jó csinálni! nagy öröm!

Mondták azt is Önnek, hogy versében
szabad,

s miként jön ahhoz bárki, hogy
kioktassa – hisz már nem kölök!
Így van! De verseit elküldte nékem. Én ma
ligetbe mennék olvasgatni. Szabadság? Íme,
itt ülök bent (*mint fent*). És Magának
levelet körmölök.

Budapest, 1994 márciusában

Balla Zsófia

A folyóirat a Nemzeti Kulturális Alap,
a Soros-alapítvány, a Budapest Bank és a József Attila-alapítvány
támogatásával jelenik meg